

امارت اسلامی افغانستان
وزارت ارشاد حج و اوقاف
ریاست مجمع علمی
امریت افتاء

متن استفتاء محترم بسم الله فرزند عبدالله، باشنده ولسوالی قره باغ کابل.

بمقام محترم ریاست مجمع علمی!

السلام علیکم ورحمت الله!

محترما! پدرم چندین سال قبل یک جریب زمین را بمنظور ساخت یک باب مسجد وقف نموده بود، اما طی این چند سال مسجد اعمار نگردید حالا میخواهم جای مسجد را به یک زمین دیگر تبدیل نمایم آیا این کار شرعا جائز است یاخیر؟ امید که در روشنائی شرع شریف ما را راهنمایی فرمایند. بااحترام: بسم الله

حکم مقام محترم ریاست: امریت افتاء شرعا ابرازنظر گردد.

الجواب باسم ملهم الصواب

حامدا لله ومصليا على رسول الله

مستفتی محترم! آنچه را شما در متن استفتاء خود ذکر نموده اید اولاً درمورد آن چنین باید گفت:

که هرگاه شخصی ملکیت خود را دریک جهت خیریه ویا مصالح عامه مسلمین وقف نماید، این شئی موقوفه از ملکیت وقف کننده خارج میگردد وازمنافع بدست آمده از آن باید درجهت های خیریه استفاده صورت گیرد، و مالک اولی آن دیگرحق تصرف مالکانه در آن را ندارد زیرا مال موقوفه از ملکیت وی خارج شده است، پس باید در قسمت ملکیت های وقفی محتاطانه برخورد صورت گیرد واز هر نوع استفاده جویی و بهره گی شخصی که دست برد درحق عامه مسلمین پنداشته میشود خود داری صورت گیرد.

وحالا درحکم مسئله استفتاء شده باید گفت استبدال زمین موقوفه وتبديل نمودن آن به زمین دیگر در صورتیکه در وقت وقف نمودن مشروط به صلاحیت استبدال ازسویی وقف کننده نشده باشد باز وقف کننده ویا هم ورثه آن صلاحیت تبدیل نمودن آن را ندارند چون حالا این مال موقوفه از ملکیت آن ها خارج شده است و دیگرحق تصرف در آن را ندارد. چنانچه در این خصوص در کتاب مشهور فقه حنفی چنین آمده است: { وَإِذَا صَحَّ الْوَقْفُ خَرَجَ عَنِ مَلِكِ الْوَاقِفِ. فَتَحَ الْقَدِيرُ الْوَقْفَ. وَإِذَا كَانَ الْمَلِكُ يَزُولُ عِنْدَهُمَا يَزُولُ بِالْقَوْلِ عِنْدَ أَبِي يُونُسَ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى وَهُوَ قَوْلُ الْأَيْمَةِ الثَّلَاثَةِ وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ وَعَلَى هَذَا مَشَائِخُ بَلْخَ وَفِي الْمُنْبِيَةِ وَعَلَيْهِ الْفُتُوَى كَذَا فِي فَتْحِ الْقَدِيرِ وَعَلَيْهِ الْفُتُوَى كَذَا فِي السِّرَاجِ الْوَهَّاجِ وَقَالَ مُحَمَّدٌ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى يُفْتَى كَذَا فِي الْخُلَاصَةِ { الهنديه ج/۳ص/۱۴.

وهمچنان در ردالمحتار نیز در این خصوص چنین آمده است: { مطلب في استبدال الوقف وشروطه: - والثالث أن لا يشرطه أيضا ولكن فيه نفع في الجملة وبدله خير منه ريبا ونفعا وهذا لا يجوز استبداله على الأصح المختار { ردالمحتار، ج/۳ص/۵۳۵، طبع: مطبعة عثمانیه.

امارت اسلامی افغانستان
وزارت ارشاد حج و اوقاف
ریاست مجمع علمی
آمریت افتاء

ولی هرگاه زمین موقوفه طورگردد که قابل استفاده نباشد و منافع و محصولات آن کلا از بین رفته باشد و یا هم مصارف مربوط به آن بیشتر از عوایدش باشد، در چنین صورت اگر قاضی مصلحت دید صلاحیت دارد که این ملکیت وقفی را به بدیل احسن تبدیل نمایند و غیر از قاضی دیگر کسی این حق را ندارد چنانچه در این خصوص چنین آمده است: {والثانی أن لا یشرط سواء شرط عدمه أوسکت لکن صار بحیث لا ینتفع به بالکلیة بأن لا یحصل منه شیء أصلاً أو لایفی بمؤنته فهو ایضاً جائز علی الأصح إذا کان باذن القاضی ورأیه المصلحة فیه} ردالمحتار، ج/۳ ص/۵۳۵، طبع: مطبعه عثمانیه.

و همچنان در البحر الرائق؛ در کتاب الوقف و در بحث استبدال وقف نیز در این خصوص چنین آمده است: {أما بدون الشرط أشار في السیر أنه لا یمکن الاستبدال إلا القاضی إذا رأى المصلحة في ذلك} البحر الرائق ج/۵ ص/۳۷۱ طبع: مکتبه حقانیه.

بادر نظر داشت عبارات ذکر شده زمین را که پدرتان برای اعمار مسجد وقف نموده است شما صلاحیت تبدیل نمودن آن را به جای دیگر ندارید چون حالا او زمین از ملکیت شما خارج شده است.
والله اعلم و علمه اتم

راقم الحروف "محمد عارف" مصلح

